

ศิลปวัฒนธรรม
ART & CULTURE

ชุดค้นรากประวัติศาสตร์
จากทะเลตมสู่กรุงธนบุรีบางกอก

โบราณคดีกรุงธนบุรี

กรรณิการ์ สุธีรัตนภิรมย์

959.304

ก173บ

๒๕๔๕

สแกนด้วย CamScanner

สารบัญ

โบราณคดีกรุงธนบุรี

คำนำ	(8)
1 โบราณคดีในบริบทเมือง	3
"เมือง" ในงานโบราณคดี	4
องค์ประกอบเมือง	6
กระบวนการกลายเป็นเมือง	7
วิวัฒนาการเมือง	8
การตั้งถิ่นฐานของคนในอดีต	10
2 ข้อสันนิษฐาน "เมืองธนบุรี"	15
ขอบเขต "ธนบุรี"	16
ภูมิศาสตร์ "แม่น้ำเจ้าพระยา"	17
ข้อสันนิษฐานเรื่องเมืองธนบุรี	21
3 สืบค้นจากเอกสารประวัติศาสตร์	33
ภูมิลักษณะ "ธนบุรี"	34
ธนบุรี หรือบางกอก	37
ธนบุรี ก่อนชุดคลองลัดบางกอก (ก่อน พ.ศ. 2077)	40

ธนบุรี ช่วงขุดคลองลัดบางกอก ถึงก่อนสมัยสมเด็จพระนารายณ์ (หลัง พ.ศ. 2077-2198)	45
ธนบุรี สมัยสมเด็จพระนารายณ์ ถึงเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2199-2310)	48
กรุงธนบุรี สมัยธนบุรี (พ.ศ. 2310-2325)	61
ธนบุรี สมัยต้นรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2394)	68

4 สำรวิหาร่องรอยบนพื้นดิน 83

หลักการสำรวิหารหลักฐานทางโบราณคดีบนพื้นดิน	84
ข้อสังเกตบางประการ	91
แม่น้ำลำคลอง เส้นทางสัญจรโบราณ	96
ร่องรอยชุมชนธนบุรีโบราณ	
ช่วงก่อนขุดคลองลัดบางกอก (ก่อน พ.ศ. 2077)	112
ร่องรอยเมืองธนบุรีโบราณ ช่วงขุดคลองลัด ถึงก่อนสมัยสมเด็จพระนารายณ์ (หลัง พ.ศ. 2077-2198)	123
ร่องรอยเมืองธนบุรี สมัยสมเด็จพระนารายณ์ ถึงเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2199-2310)	128
ร่องรอยกรุงธนบุรี สมัยธนบุรี (พ.ศ. 2310-2325)	141
ร่องรอยธนบุรี สมัยต้นรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2394)	147

5 บุคคัณฑ์ไต้คิน 159

กำแพงกรุงธนบุรีและคลองคูเมือง ที่ปากซอยอิสรภาพ 44	162
กำแพงเมืองกรุงธนบุรีและคลองคูเมืองที่อนุสาวรีย์สหชาติ	166
ป้อมวิไชยเณทร์ฝั่งธนบุรีที่กองทัพอเรือ	168
ป้อมวิไชยเณทร์ฝั่งพระนครที่มีวเซียมสยาม	170
ผู้คนสมัยอยุธยาตอนปลาย ที่สถานีรถไฟฟ้าไต้คินสนามไชย	176

คน เรือไม้ และป้อมมูมเมืองกรุงธนบุรี	
ที่โรงพยาบาลศิริราช ปิยมหาราชการุณย์	182
ป้อมป้องปัจจามิตรที่สำนักงานเขตคลองสาน	197
วัดน้อยทองอยู่ วัดร้างโบราณ	
เชิงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า	198
ประมวลหลักฐานทางโบราณคดี	203

6 ธนบุรีในบริบทโบราณคดีเมือง 209

ทะเลตม แรกกำเนิดธนบุรีบางกอก	211
ถิ่นฐานของชุมชนเกษตรกรรมริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเดิม	
ช่วงก่อนการขุดคลองลัดบางกอก (ก่อน พ.ศ. 2077)	214
การกลายเป็นเมืองธนบุรีโบราณ	
ในตำบลบางกอก ช่วงหลังการขุดคลองลัดบางกอก	
ถึงก่อนการตั้งป้อมเมืองบางกอก (พ.ศ. 2077-2198)	222
เมืองธนบุรีใหม่ภายใต้ฝรั่งเศส	
ช่วงสร้างป้อมเมืองบางกอกถึงศึกพม่าเข้าเมือง	
(พ.ศ. 2199-2310)	229
กรุงธนบุรี ศูนย์รวมการเมืองการปกครองแห่งใหม่	
(พ.ศ. 2310-2325)	240
ฝั่งธนบุรี แหล่งรวมความหลากหลายทางวัฒนธรรม	
(พ.ศ. 2325-2394)	248

บรรณานุกรม 259

“ธนบุรี” เมืองโบราณเก่าแก่ที่มีอายุมากกว่ากรุงเทพฯ
ถูกฝังอยู่ใต้มหานครแห่งนี้หลายศตวรรษ

ชุมชนเก่าแก่ธนบุรี มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมสมัยอยุธยา
และเป็นเมืองสำคัญในฐานะประตูสู่กรุงศรีอยุธยา ทั่วความทรงจำ
เกี่ยวกับเมืองธนบุรีโบราณถูกกลบฝังจากบ้านเมืองยุคหลัง
ที่เติบโตขึ้นบนพื้นที่เดิม

โบราณคดีกรุงธนบุรี จะพาผู้อ่านสำรวจหลุมขุดค้น ย้อนเวลา
กลับไปหาเมืองธนบุรีโบราณ ก่อนการขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยา
พ.ศ. 2077 สำรวจการสร้างป้อมฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์
ตามรอยการสถาปนาเมืองใหม่สมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
และมองความเปลี่ยนแปลงในฝั่งธนบุรีของกรุงเทพฯ

ร่วมเชื่อมต่ออดีตสู่ปัจจุบันผ่าน “โบราณคดีเมือง”
เพิ่มประวัติศาสตร์บทใหม่ของคนกรุงเทพฯ

ประวัติศาสตร์

ISBN 978-974-02-1813-5

9 789740 218135

ราคา 400 บาท

สแกนด้วย CamScanner